

“Investeren met de vleug mee”

Naar een nieuwe generatie Randstad Sleutelprojecten Aanvulling op advies Platform Randstad 2040

22 oktober 2009

1. Inleiding

Eind van dit jaar start een traject dat moet leiden tot enkele opties voor Randstad Sleutelprojecten, waarover een volgend kabinet een beslissing neemt. Dit proces heeft de vorm van een MIRT Verkenning. Een plan van aanpak daarvoor wordt nu voorbereid. In aanvulling op het eerdere advies van het Platform (van juni 2009) komt het Platform - op basis van de discussie in een extra overleg - nog tot de volgende inzichten en aanbevelingen voor het proces om te komen tot opties voor Randstad Sleutelprojecten.

Samenvatting van de inhoud van het eerste advies van het Platform, juni 2008

Voor een toelichting wordt verwezen naar de volledige tekst van het advies.

Bevindingen

- Randstad Sleutelprojecten hebben - onder voorwaarden - meerwaarde
 - Sleutelprojecten moeten onderdeel zijn van een robuuste, langetermijnstrategie
 - Sleutelprojecten moeten hun voedingsbodem vinden in de maatschappelijk-economische dynamiek
 - Sleutelprojecten moeten worden ingevuld vanuit meervoudig en persoonlijk eigenaarschap
 - Sleutelprojecten moeten betekenis hebben op meerdere, ruimtelijke schaalniveaus
 - Sleutelprojecten vereisen een glashelder procesontwerp
- Randstad Sleutelprojecten vragen herdefinitie van begrip ‘Sleutelproject’
 - Minder geld gestuurd, meer belangen gestuurd
 - Selectief, maar met maximale spin-off
 - Selectief, maar gericht op integrale opgaven en doelen
 - Stevig ingebed in een combinatie van meersoortige ‘sleutelinterventies’
 - Niet beperkt tot, maar wel in relatie met de Randstad

Aanbevelingen

- Kies ‘waardecreeatie’ als overkoepelende legitimatie Randstad Sleutelprojecten
- Werk een programma-aanpak uit voor Randstad Sleutelprojecten
 - Vertaal de langetermijnstrategie en ambities in concrete, meetbare doelstellingen
 - Traceer en faciliteer ‘belangengemeenschappen’ die bereid zijn om te investeren
 - Selecteer en geef uitvoering aan de juiste mix van ‘sleutelinterventies’
- Start een MIRT verkenning voor een ‘Programma Randstad Sleutelprojecten’
- Sorteert voor op een slimme investeringsstrategie

2. Aanvullende bevindingen en aanbevelingen

Het Platform onderstreept nog eens het belang van een **wervende legitimatie**. Randstad Sleutelprojecten hebben een ‘groot perspectief’ nodig, een ‘noemer’ waaronder de Sleutelprojecten kunnen vallen (denk onder meer aan de Olympische Spelen, versterking van de internationale concurrentiepositie, sterke steden, etc). Dit perspectief moet zich richten op een langetermijnstrategie en er voor zorgen dat de Sleutelprojecten meer zijn dan

‘een nieuwe lijst met projecten’ naast andere, al bestaande lijsten van projecten (bijvoorbeeld de Randstad Urgent projecten).

Gezien het langetermijnkarakter van de Randstad Sleutelprojecten (uitvoering na 2020) overstijgen deze projecten de huidige financiële en economische crisis. Maar met een tijdige selectie kunnen deze projecten ook een aanjager zijn van nieuwe investeringen. Dit roept de vraag op welke ruimtelijke ingrepen die aanjaagfunctie voor de korte termijn kunnen vervullen en tegelijkertijd wel passen in een langetermijnstrategie en –visie. Welke zijn die iconische investeringen die uitstralen dat er vertrouwen in de toekomst is?

Het Platform beveelt aan die legitimatie vooral in de ‘**collectieve ruimte**’ te zoeken; een ruimte waarin het primaat vooral ligt bij overheden en grote, collectieve beheerders. Wanneer het rijk de condities schept en versterkt in deze collectieve ruimte (openbare ruimte in steden, groenblauwe ruimte buiten de steden, wegen en openbaar vervoer) kunnen markt en maatschappij als contramale voor de invulling zorgen van de individuele, private ruimte. Waarde toevoegen aan ‘het collectieve’ met slimme en gerichte interventies, zorgt dan ook volgens het Platform voor de grootste spin-off aan vervolginvesteringen.

In een tijd van beperkte middelen is het ook van belang om **selectief te zijn** en keuzes te maken. Een paar, stevige projecten die betekenis en uitstraling hebben op meerdere schaalniveaus en zorgen voor een maximale spin-off aan vervolginvesteringen van marktpartijen, andere overheden en burgers zijn kansrijk. Deze kunnen een ‘ordenende werking’ hebben in ruimtelijke structuren en een katalysatorfunctie vervullen.

Sleutelprojecten kunnen ook succesvoller zijn naarmate ze meer aansluiten bij de karakteristieke kwaliteiten en kenmerken van de Randstad. Internationaal sterk aan de Randstad zijn bijvoorbeeld de leefomgevingskwaliteit, de verknoping van functies op kleine schaal en het verstedelijkingspatroon met meerdere steden met groene tussenruimten. Dit roept de vraag op hoe Randstad Sleutelprojecten deze ‘typische kenmerken’ sterker kunnen maken. Investeren in de onderlinge bereikbaarheid van de verspreid liggende steden en in groenblauwe kwaliteit van de ‘tussenruimte’ zijn hierbij mogelijke opties die aansluiten bij de bestaande kwaliteiten.

Het Platform beveelt aan om aan te sluiten bij de vier leidende principes uit de Structuurvisie en voor elk van deze principes **concrete, meetbare doelen** te formuleren. Uit een vingeroefening van het Platform blijkt dat deze thematische benadering goed werkt om invulling te geven aan een concreet ‘punt op de horizon’. Meetbare doelen kunnen bijvoorbeeld worden geformuleerd in termen van reistijd tussen steden, hoeveelheid waterberging per nieuwbouwwoning, een groennorm, afstand tot groenblauwe topkwaliteit etc. Over de wijze waarop invulling kan worden gegeven aan deze doelen kan **ruimte worden gegeven aan partijen**, zodat kennis, ervaring en innovatiekracht optimaal kunnen worden benut. Deze benadering ziet het Platform als vernieuwend, zeker ook ten opzichte van de wijze waarop de eerste en tweede generatie Sleutelprojecten zijn geselecteerd. In aansluiting bij de vier leidende principes ziet het Platform kansen liggen voor Randstad Sleutelprojecten op het gebied van 1) veiligheid, water, kust en groenblauwe kwaliteit, 2) verstedelijking (verdichting en leefbaarheid steden, Schaalsprong Almere), 3) bereikbaarheid / duurzame mobiliteit (bovenregionale verbindingen, knooppunten als en in relatie met de Zuidas) en 4) energietransitie.

Het Platform beveelt aan om ‘aan de voorkant’ van het proces ‘**nieuwe coalities**’ te vormen. Voorkomen moet worden dat het rijk projecten selecteert die achteraf op te weinig interesse van marktpartijen kunnen rekenen. Daarom stelt het Platform voor om kleine, slagvaardige

coalities van rijk, marktpartijen en maatschappelijke organisaties te vormen, die mee kunnen denken over welke projecten kansrijk kunnen zijn. Aan de 'achterkant' van het proces kunnen opnieuw coalities worden gevormd om mee te investeren. Deze coalities zijn erop gericht om haalbare businesscases te ontwikkelen voor de geselecteerde projecten.

Het proces om te komen tot een selectie van Randstad Sleutelprojecten is gebaat bij een **sterk opdrachtgeverschap van het rijk**. Het rijk selecteert de projecten op basis van een visie en een koers voor de toekomstige ontwikkeling van de Randstad. Voor de uitvoering van de Sleutelprojecten zijn vele rolverdelingen tussen publieke en private partijen denkbaar. Daarnaast geldt dat een onafhankelijke partij nodig is die toetst of de vooraf vastgestelde meetbare doelen bij de selectie en uitvoering van de projecten ook worden bereikt.

Bijlage 1: Samenstelling Platform R2040

- Rene Smit, VU Amsterdam, voorzitter
- Friso de Zeeuw, TU Delft, Bouwfonds Property Development
- Jan-Jaap de Graeff, Natuurmonumenten
- Pim Vermeulen, voorheen Bank Nederlandse Gemeenten
- Cees van Boven, MAB Development Nederland
- Rene Buck, Buck Consultants International
- Piet Rietveld, VU Amsterdam
- Menno Olman, Boer & Croon
- Joost Schrijnen, RWS Zeeland, Programmabureau Zuidwestelijke Delta
- Martin van Pernis, Siemens Nederland
- Rudy Stroink, TCN Property Projects
- Henk de Bruijn, Havenbedrijf Rotterdam
- Gerrit van Vegchel, ING Realstate
- Pascal Lamberigts, Royal Haskoning SMC, secretaris